

Hei,

toimitan ohessa kirjalliset vastaukset asiassa HE 220/2022 valiokunnassanne esitettyihin kysymyksiin kuulemistilaisuudessa
18.11.2022 klo 11:45 alk.

1. Pyysitte tietoa viiden vuoden ajalta siitä, kuinka moni ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään otetuista henkilöistä on joutunut hyväksikäytön kohteeksi Suomessa ja kuinka moni muussa maassa. Valitettavasti tarkempaa tilastotietoa siitä, missä maassa (muu kuin Suomi) ihmiskaupan kohteeksi joutuminen on tapahtunut ei ole tilastoinnista saatavilla. Mainittakoon, että tilastointia ollaan kehittämässä monilta osin.

Saatavilla oleva tilastotieto:

2018: 163 uhria, joista 52 Suomessa ja 111 ulkomailla
2019: 229 uhria, joista 70 Suomessa ja 159 ulkomailla
2020: 247 uhria, joista 123 Suomessa ja 121 ulkomailla
2021: 243 uhria, joista 97 Suomessa ja 146 ulkomailla
2022 30.6. asti: 139 uhria, joista 66 Suomessa ja 73 ulkomailla

Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään otetaan henkilö esityksestä, jos olosuhteiden perusteella arvioidaan, että kyseessä voi olla ihmiskaupparikoksen uhri ja *ja hän on auttamistoimien tarpeessa* (Ns. vastaanottolaki 35 § 1 mom.). Myös käsillä olevassa esityksessä (HE 220/2022) auttamisjärjestelmään ottaminen on olisi sidottu myös auttamistoimien tarpeeseen. Siten esimerkiksi jossain aiemmin muualla kuin Suomessa ihmiskaupan uhriksi joutunutta henkilöä ei ole aina tarvetta ja perusteita ottaa ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään, mikäli hänellä ei enää Suomessa ole juuri ihmiskaupan uhrille tarkoitettujen auttamistoimen tarvetta. Esimerkiksi vuonna 2021 auttamisjärjestelmä teki 243 myönteistä päätöstä henkilön ottamisesta auttamisjärjestelmään ja 113 kielteistä päätöstä. Kielteisen päätöksen (henkilöä ei ole esityksestä otettu auttamisjärjestelmään) perusteena voi olla esimerkiksi juuri se, ettei esitetyllä henkilöllä katsota oleva juuri auttamisjärjestelmän kautta saataville auttamistoimille tarvetta, vaikka hänen arvioitaisiinkin joutuneen ihmiskaupan uhriksi. Kielteisen päätöksen perusteena voi toki olla myös esimerkiksi se, ettei henkilön arvioida joutuneen ihmiskaupan uhriksi. Myös saatujen tietojen/auttamisjärjestelmään esitetyn henkilön kertoman luotettavuutta/uskottavuutta arvioidaan.

2. Esititte kysymyksen siitä, onko ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmällä ilmoitusvelvollisuus tai oikeus ilmoittaa poliisille, mikäli sille tulee jostain tietoa tai epäily siitä, että auttamisjärjestelmään otettu henkilö onkin itse mahdollisesti parittaja/ihmiskauppias.

Vastaanottolain 59 §:n mukaan auttamisjärjestelmän tehtävien hoitamista varten saadut tiedot on salassa pidettäviä siten kuin viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään. Kysymykseen voi tulla salassapidon osalta lähinnä Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 24, 25, 26, 31 c ja 32 kohdat. Käsillä olevassa esityksessä ei ole säädöstä, jonka mukaan auttamisjärjestelmällä olisi ns. kategorinen ilmoitusvelvollisuus poliisille kaikista auttamisjärjestelmään otetuista henkilöistä ja niistä perusteista ja tiedoista, joiden vuoksi henkilö on otettu auttamisjärjestelmään. Siten auttamisjärjestelmän on viranomaistoimijana tarkasteltava sitä, onko sillä mahdollisesti jostain muusta laista tuleva ilmoitusvelvollisuus poliisille (rikoslaki, lastensuojelulaki) ja toisaalta, onko sillä lakiin perustuva oikeus antaa poliisille tietoa mahdollisesti laissa salassa pidettäväksi säädetyistä tiedoista ja asiakirjoista.

Mikäli auttamisjärjestelmä saisi omassa toiminnassaan tietoa tai sille syntyisi epäily siitä, että auttamisjärjestelmässä oleva henkilö ei ole tosiasiallisesti ihmiskaupan uhri, vaan jopa itse parittaja/ihmiskauppias, auttamisjärjestelmä toki pyrkisi sillä normaalissa toiminnassaan käsillä olevin keinoin saamaan asiasta selvyyttä niissä puitteissa kuin se on mahdollista ja auttamisjärjestelmällä on toimivaltaa. Asiassa arvioitaisiin myös aina erikseen salassapitoa (oikeutta ilmoittaa poliisille) ja ilmoitusvelvollisuutta. Mikäli kysymys olisi siitä, että olisi epäiltäisiin auttamisjärjestelmässä olevan henkilön edelleen ja parhaillaan syyllistyvän ihmiskaupparikokseen, auttamisjärjestelmä tulkitseisi, että kysymykseen voisi tulla rikoslain 15 luvun 10 § säädös ja, että sillä olisi ilmoitusvelvollisuus poliisille. Asiassa ei ole auttamisjärjestelmälle syntynyttä oikeusohjetta, mutta ihmiskauppa on prosessinomainen rikos, jolloin voitaisiin katsoa, että ihmiskaupparikos olisi koko ajan tämänlaisessa tilanteessa hankkeilla ja sen jatkuminen voitaisiin estää ilmoittamalla poliisille. Auttamisjärjestelmä ei myöskään voisi lähteä tarkemmin arvioimaan olisiko kysymyksessä esimerkiksi tosiasiallisesti (rikosoikeudellisesti) esimerkiksi törkeä paritus vain ihmiskaupparikos, jolloin rikoslain 15 luvun 10 § voisi tulla sovellettavaksi.

Myös käsillä olevassa hallituksen esityksessä auttamisjärjestelmä olisi edelleen tarkoitettu ihmiskaupan uhreille ja auttamisjärjestelmästä poistamisperuste olisi myös se, ettei henkilö ole auttamistoimien tarpeessa. Mikäli auttamisjärjestelmällä on tietoa, ettei henkilö olekaan alun perin saatujen tietojen mukaisesti ihmiskaupan uhri – hänet voitaisiin poistaa auttamisjärjestelmästä, koska hänellä ei silloin olisi myöskään ihmiskaupan uhrille tarkoitettujen auttamistoimien tarvetta. Lisäksi henkilö voidaan poistaa auttamisjärjestelmästä, mikäli hän aiheuttaa vakavaa vaaraa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle.

3. Esititte kysymyksen siitä, onko poliisilla oikeus saada pyynnöstä auttamisjärjestelmältä tieto siitä, onko henkilö x auttamisjärjestelmässä.

Poliisin oikeudesta salassa pidettävien tietojen saamiseen säädetään muun muassa poliisilaissa (872/2011) ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetussa laissa (616/2019). Mikäli tiedonvaihtoa ei ole mahdollista toteuttaa teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla, voidaan tietoja pyytää myös esimerkiksi sähköpostitse esitetyllä tietopyynnöllä, jossa on perusteltu tiedon tarve sekä tiedonsaantioikeuden peruste. Tässä tapauksessa siis poliisin tulisi perustella tietopyyntönsä auttamisjärjestelmälle ja auttamisjärjestelmä luovuttaisi tiedon, mikäli poliisilla on lakiin perustuva oikeus saada tieto. Katsoisin, että tarvittaessa poliisi voisi olla oikeampi taho vastaamaan tarkemmin asiaan.

ystävällisesti

Katri Lyijynen

Apulaisjohtaja/Deputy director

Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä / National Assistance System for Victims of Human Trafficking (Finland)

Joutsenon vastaanottokeskus/Joutseno Reception Centre